

Sergiusz Bojarczyk

Konkurencyjność eksportu Białorusi na tle uwarunkowań gospodarczych

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 47/3, 149-160

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sergiusz Bojarczyk*

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Gospodarki Światowej

KONKURENCYJNOŚĆ EKSPORTU BIAŁORUSI NA TLE UWARUNKOWAŃ GOSPODARCZYCH

Streszczenie

Celem artykułu była ogólna analiza wpływu uwarunkowań gospodarki białoruskiej na pozycję konkurencyjną państwa w handlu zagranicznym. Praca zawiera podsumowanie dostępnych w literaturze wyników badań metodą obliczenia względnych przewag komparatywnych Belli Balassy dla eksportu białoruskiego w latach 1998–2012, a także opis założeń strategii rozwoju innowacyjnego przyjętej w 2004 r. przez rząd białoruski, mających na celu poprawę pozycji konkurencyjnej eksportu. Z naukowego punktu widzenia punktem wyjścia danej pracy jest objaśnienie braku istotnych przewag komparatywnych Białorusi w eksporcie za pomocą uwarunkowań gospodarczych oraz realizacji strategii rozwoju społeczno-ekonomicznego danego kraju.

Słowa kluczowe: Białoruś, konkurencyjność, innowacyjność gospodarki, przewagi komparatywne, RCA, handel międzynarodowy

* Adres e-mail: bojarczuk.sergiusz@gmail.com.

Wprowadzenie

Temat konkurencyjności firm, branż czy gospodarek poszczególnych państw jest jednym z najbardziej aktualnych tematów współczesnej ekonomii, gdyż obserwowane obecnie wzmocniające się procesy integracji, globalizacji, kooperacji międzynarodowej, którym towarzyszy dodatkowo ogólnoswiatowa liberalizacja polityczno-gospodarcza oraz intensywny rozwój innowacji (zwłaszcza w sektorze ICT), przyczyniają się bezpośrednio do wzrostu poziomu konkurencji na rynku międzynarodowym (Falkowski, 2013, s. 9). Nieustanna rywalizacja podmiotów rynkowych na poziomie zarówno makro, jak i mikro, w celu zaoferowania lepszych cenowo i/lub jakościowo towarów czy usług, jest skutkiem presji konkurencji na rynku światowym. W interesie podmiotu rynkowego (którym może być np. ugrupowanie integracyjne, kraj, przedsiębiorstwo czy też zwykłe gospodarstwo domowe) jest zachowanie wysokiego poziomu konkurencyjności handlowej, gdyż w przeciwnym wypadku pozostanie poza rynkiem, tym samym obniżając poziom własnego dobrobytu (Weresa, 2014, s. 35). Opisane powyżej interakcje gospodarcze sprawiają, że zainteresowanie tematyką międzynarodowej konkurencyjności wzrasta, co potwierdza rosnąca liczba publikacji poświęconych danemu zagadnieniu. De facto, badanie międzynarodowej konkurencyjności, czym zajmują się zarówno instytucje i organizacje (m.in. World Bank, MOP, OECD), jak i polscy oraz zagraniczni ekonomiści (Falkowski, 2013; Weresa, 2014; Okoń-Horodyńska, 1998; Gurkov, 2012; Porter, 1990; Krugman, 1987 i inni) obecnie stało się subdyscypliną naukową w ramach dyscypliny ekonomii międzynarodowej. Jednakże, nie zważając na wzrastające znaczenie danej subdyscypliny, w literaturze przedmiotu jak dotąd nie istnieje jedna, powszechnie obowiązująca definicja międzynarodowej konkurencyjności gospodarki (MKG), co niewątpliwie jest związane ze złożonością i wieloaspektowością tego zagadnienia. Niemniej definicja w języku polskim przedstawiona przez Falkowskiego (2013), autora licznych opracowań poświęconych tematyce MKG, jest najtrafniejsza w kontekście niniejszej pracy. Według Falkowskiego (2013, s. 15–16) międzynarodowa konkurencyjność gospodarki oznacza „...zdolność danego kraju jako całościowego systemu społeczno-polityczno-ekonomicznego do uzyskania określonych przewag konkurencyjnych z zakresu międzynarodowych rynków czynników produkcji oraz rynków zbytu towarów i usług, a także ich stałej poprawy w warunkach dynamicznie zmieniającego się otoczenia międzynarodowego”.

Osobiste zainteresowania naukowe autora niniejszego artykułu, związane z zagadnieniami konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarek państw byłego ZSRR, a w szczególności – Białorusi, która we współczesnej Europie Środkowo-Wschodniej jest niewątpliwie unikalnym przykładem gospodarki quasi-rynkowej z dominującą rolą państwa w gospodarce (Dichkovskij, 2013, s. 13) z jednej strony, oraz nisza badawcza dotycząca konkurencyjności gospodarki białoruskiej z drugiej, przyczyniły się do powstania niniejszego artykułu. Celem pracy jest pokazanie istotnego znaczenia uwarunkowań społeczno-gospodarczych danego państwa dla jego międzynarodowej pozycji konkurencyjnej oraz ocena skuteczności działań rządu na rzecz poprawy MKG Białorusi.

W pierwszej części artykułu zostały przedstawione wyniki badań nad konkurencyjnością białoruskiego handlu zagranicznego przeprowadzonych przez Falkowskiego za pomocą metody analizy ujawnionych przewag komparatywnych Beli Balassy w latach 1998–2012 (Falkowski, 2016, s. 55–59). Z kolei w części drugiej autor przeprowadził własną analizę uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz opisał tło kształtowania się strategii rozwoju innowacyjnego Białorusi jako głównych czynników decydujących o pozycji konkurencyjnej białoruskiej gospodarki w handlu międzynarodowym. W trzeciej części artykułu przedstawiono ogólne założenia polityki długoterminowego wzrostu gospodarczego białoruskiego rządu ukierunkowane na rozwój konkurencyjności i innowacyjności państwa w perspektywie długofalowej oraz dokonano oceny realizacji tych założeń z dzisiejszej perspektywy. Ponadto, uwzględniając wyniki badań z części pierwszej oraz opinie innych ekonomistów (Shappo, 2014; Zinovskiy, 2014; Kosiedowski, 2013) na temat ogólnej kondycji gospodarki białoruskiej, w podsumowaniu sformułowano wskazówki dotyczące potencjalnych działań antykryzysowych, które rząd białoruski mógłby zastosować w celu poprawy MKG tego kraju.

1. Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki białoruskiej z uwzględnieniem długookresowych przewag komparatywnych w handlu zagranicznym

W ramach dygresji do pierwszej części artykułu należy podkreślić, że do tej pory w polskiej literaturze naukowej badanie gospodarki Białorusi (tym bardziej z punktu widzenia MKG) nie cieszyło się popularnością wśród naukowców. Ten fakt nie

jest jednak zaskakujący, gdyż nie patrząc na sąsiedzkie położenie geograficzne Białorusi wobec Polski, kraje te mają słabe więzi gospodarcze, bowiem obroty handlowe pomiędzy Polską a Białorusią wyniosły zaledwie 2,1 mld USD, czyli ok. 0,45% obrotów handlowych Polski ogółem w 2016 r. (GUS, 2016). Oznacza to, że potencjał handlowy pomiędzy Polską a Białorusią nie jest w pełni wykorzystany, co paradoksalnie prowadzi do wzrastającego zainteresowania ekonomistów tematem współpracy tych państw (Kosiedowski, 2013, s. 124; Falkowski, 2016, s. 199–200).

Przystępując do analizy, należy przyjrzeć się ogólnej kondycji handlu międzynarodowego Białorusi w badanym okresie. W latach 1998–2014 obroty handlowe Białorusi z zagranicą charakteryzowały się zdecydowaną tendencją wzrostową. Potwierdza to fakt, iż wartość handlu zagranicznego Białorusi w tym okresie wzrosła prawie sześciokrotnie, osiągając swoją rekordową wartość 92,5 mld USD w 2012 r. (Worldbank, 2017). Należy podkreślić, że na przestrzeni tych lat dużo większy udział w obrotach handlowych Białorusi miał import niż eksport. Zwiększające się obroty handlowe z zagranicą z czasem przyczyniły się do pewnych zmian w strukturze geograficznej i towarowej handlu białoruskiego, co zostało szczegółowo opisane przez Falkowskiego (2016, s. 191–205).

Według Falkowskiego (2016, s. 191–205), największe przewagi komparatywne Białoruś posiada w handlu towarami tak zwanej niskiej techniki (zgodnie z klasyfikacją OECD są to tekstylia i odzież, drewno i meble, wyroby tytoniowe, napoje i żywność) – wszystkie te towary należą do gałęzi przemysłu lekkiego, w którym Białoruś zachowała pozycję konkurencyjną na rynku międzynarodowym nawet po upadku ZSRR. Co więcej, z analizy wynika, że pozycja konkurencyjna Białorusi w tym zakresie była mocniejsza z roku na rok – co świadczy o ukształtowaniu się specjalizacji gospodarki w tym sektorze przemysłu.

Inaczej sytuacja wyglądała w przypadku grup towarowych średnio-wysokiej techniki (zgodnie z klasyfikacją OECD do tej grupy towarowej zalicza się: urządzenia elektryczne i nieelektryczne, aparaturę naukowo-badawczą, pojazdy mechaniczne, pozostały sprzęt transportowy, chemikalia) i średnio-niskiej techniki (to m.in. wyroby z gumy, tworzywa sztuczne, metale kolorowe, metale żelazne, produkty rafinacji ropy naftowej). Mimo że występowały drobne przewagi konkurencyjne w poszczególnych latach w zakresie dwóch wskazanych powyżej grup towarowych, ich tendencja była spadkowa. Można to wyjaśnić przede wszystkim wysokim stopniem uzależnienia przemysłu chemicznego, rafineryjnego oraz ciężkiego od cen

surowców energetycznych i materiałowych, które są w całości importowane z Federacji Rosyjskiej – głównego partnera handlowego Białorusi.

Najgorzej na tle innych państw Białoruś wypada pod względem konkurencyjności na rynku towarów wysokiej techniki (według OECD do tej grupy towarowej zalicza się sprzęt lotniczy, komputerowy, urządzenia biurowe, środki farmaceutyczne oraz telekomunikację). W tej grupie Białoruś nie posiadała żadnych przewag komparatywnych w całym badanym okresie, co więcej – sytuacja konkurencyjności białoruskich towarów z tej grupy z roku na rok pogarszała się na tle reszty świata (co świadczy o braku odpowiednich działań w modernizacji danego przemysłu).

Na wyróżnienie zasługuje kilka towarów białoruskich należących do wymienionych wyżej grup towarowych o najwyższych wartościach wskaźnika RCA na przestrzeni całego badanego okresu (Falkowski, 2015, s. 195–197) – co oznacza, że dane towary były i pozostają niezwykle konkurencyjne na rynku międzynarodowym. Do grupy białoruskich towarów o wysokich przewagach komparatywnych w badanym okresie należały: maszyny rolnicze, przyczepy i nadwozia do pojazdów silnikowych, drewno i wyroby drewniane, opakowania drewniane, odzież skórzana, włókna tekstylne oraz chemiczne, produkty rafinacji ropy naftowej, artykuły mleczarskie i lody.

2. Wybrane uwarunkowania społeczno-gospodarcze międzynarodowej pozycji konkurencyjnej Białorusi

Wyniki analizy przedstawionej w rozdziale pierwszym niniejszego artykułu charakteryzują Białoruś jako gospodarkę o relatywnie niskim poziomie konkurencyjności na rynku światowym. W celu wyjaśnienia słabych punktów konkurencyjności eksportu należy przyjrzeć się uwarunkowaniom społeczno-gospodarczym tego kraju, szczególnie pod względem sformułowania i realizacji strategii rozwoju innowacyjnego, co w znacznej mierze zadecydowało o tym, w jakiej kondycji znajduje się białoruska gospodarka w czasach dzisiejszych (Aleksandrovich, Bogdanovich, 2010, s. 40–41).

Strategia rozwoju innowacyjnego, za opracowanie i realizację której odpowiada rząd państwa, wpływa pośrednio i bezpośrednio na poziom innowacyjności gospodarki w długim okresie, co swoją drogą determinuje także poziom konkurencyjności białoruskiej gospodarki. O tym, jak istotne znaczenie ma polityka innowacyjna,

stanowiąca rdzeń narodowego systemu innowacji (NSI) każdego kraju, wspominali w swoich pracach m.in. Fischer (1998), Porter (1992), Weresa (2014), Falkowski (2013, 2015, 2016). Nie dziwi więc fakt, że dla wielu państw rozwiniętych i rozwijających się polityka innowacyjności stanowi najwyższy priorytet w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego, nie ustępując pod względem znaczenia nawet polityce bezpieczeństwa narodowego, skuteczność której też de facto w dużej mierze zależy od poziomu innowacyjności gospodarki danego państwa.

Rozumiejąc doskonale istotę zagadnienia innowacyjności, a zarazem i konkurencyjności gospodarczej, powstały w 1991 roku nowy niepodległy rząd Republiki Białoruś zainicjował kształtowanie polityki rozwoju innowacyjnego nowego suwerennego państwa. W ramach utrzymania poziomu konkurencyjności własnej gospodarki po rozpadzie ZSRR rząd białoruski chciał wszelkimi sposobami zachować potencjał naukowy i techniczny Białorusi, który miał być podstawą do przyszłych reform systemowych. Za czasów komunistycznych Białoruś, jako jedna z republik Związku Radzieckiego, była uważana za centrum przemysłu ciężkiego ZSRR, specjalizując się w produkcji średnio zaawansowanej (czy też średnio-wysokiej według OECD) techniki przemysłu ciężkiego, zorientowanego głównie na potrzeby wewnętrzne całego Związku Radzieckiego, czyli dla rynku liczącego ponad 300 mln osób (Pelipas, 2010, s. 16–19).

Z analizy przewag komparatywnych przedstawionej w pierwszej części niniejszego artykułu wynika, że występujące pewne przewagi komparatywne w grupie towarów techniki średnio-wysokiej zawdzięcza się m.in. odziedziczonej specjalizacji Białorusi z czasów ZSRR w tym sektorze oraz utrzymywaniu stosunków handlowych z byłymi państwami członkowskimi ZSRR w ramach WNP. Dzięki relatywnie taniej sile roboczej, ścisłej współpracy z WNP, a w szczególności partnerstwu strategicznemu z Rosją, Białoruś miała dostęp do surowców energetycznych po cenach preferencyjnych oraz do olbrzymiego rynku zbytu swoich towarów od momentu rozpadu ZSRR do czasów dzisiejszych. Podane fakty wyjaśniają w dużej mierze wysoką konkurencyjność białoruskich towarów przemysłu lekkiego (głównie towary niskiej techniki według OECD).

Wracając do tematu uwarunkowań, warto zaznaczyć, że głęboki kryzys społeczno-gospodarczy początku lat 90. XX wieku, na tle niepowodzenia przeprowadzenia reform rynkowych oraz transformacji gospodarczej, skutkowało masowym wyemigrowaniem wysoko wykwalifikowanej siły roboczej oraz naukowców za granicę,

skazując tym samym założenia ówczesnej polityki rozwoju innowacyjnego na porażkę. Sfrustrowani obywatele przestali wierzyć w „obietanki wolnorynkowców” (Shimonov, 2006, s. 77–78) i w efekcie w 1995 r. władzę objął reprezentant Komunistycznej Partii Republiki Białorusi, która za wszelką cenę próbowała przywrócić była potęgę przemysłową Białorusi, oddalając się przez to od obecnych trendów gospodarczych na rynku światowym. Nie dziwi więc fakt, że zgodnie z wynikami badań Falkowskiego (2016, s. 204) na rynku towarów wysokiej techniki Białoruś wypadła wyjątkowo słabo, nie posiadając tu praktycznie żadnych przewag komparatywnych.

Naśladując kanony socjalistycznej gospodarki centralnie sterowanej, w obliczu pogarszającej się pozycji międzynarodowej Białorusi pod względem konkurencyjności, rząd uznał za konieczne przeprowadzenie stosownych reform rynkowych dopiero w 2004 roku (Shappo, 2014 s. 18). Wówczas opracowano dokument zatytułowany *Strategia zrównoważonego rozwoju socjalno-gospodarczego Republiki Białoruś 2020*, który zawierał plany rozwojowe białoruskiej gospodarki do 2020 roku (Narodowa Komisja ds. Rozwoju RB, 2004). W kolejnym 2005 roku Państwowy Komitet Rozwoju Nauki i Technologii Republiki Białorusi na rozporządzenie prezydenta RB rozszerzył daną strategię także o zagadnienia związane z rozwojem NSI oraz MKG kraju (Narodowa Komisja ds. rozwoju RB, 2005). Główne założenia tej strategii zostały omówione w trzeciej części.

3. Realizacja strategii rozwoju innowacyjnego Białorusi w kontekście międzynarodowej konkurencyjności jej gospodarki

Wspomniana powyżej strategia rozwoju zrównoważonego została opracowana na podstawie 27 założeń społecznej, gospodarczej i ekologicznej polityki państwa białoruskiego. Plan strategii polegał głównie na etapowym reformowaniu gospodarki centralnie sterowanej w stronę gospodarki rynkowej, jednakże z zachowaniem interesów społeczeństwa państwa socjalnie zorientowanego. Planowane było przeprowadzenie płynnej transformacji gospodarczej, poczynając od zmian instytucjonalnych państwa ukierunkowanych na stymulowanie małego i średniego biznesu za pomocą aktywacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych, mających nastąpić w wyniku liberalizacji klimatu inwestycyjnego oraz uruchomienie państwowego kredytowania preferencyjnego dla przedsiębiorstw innowacyjnych oraz branż opar-

tych na wiedzy (IT, przemysł chemiczny, przemysł ciężki). Szczególne znaczenie autorzy danej strategii przywiązywali do rozwoju potencjału naukowego kraju (Zinovskiy, 2014, s. 88), planując wzmocnić go za pomocą utworzenia zintegrowanych ośrodków badawczych i produkcyjnych, mających na celu rozwój przełomowych innowacyjnych technologii, które poprawiłyby konkurencyjność białoruskiego przemysłu, zapewniając jednocześnie wejście na rynek międzynarodowy białoruskim przedsiębiorstwom.

Wymienione powyżej etapy realizacji wspomnianej strategii można sklasyfikować jako instrumenty pośrednio wpływające na poprawę konkurencyjności białoruskiej gospodarki oraz handlu międzynarodowego. Natomiast bezpośredni wpływ na poprawę konkurencyjności gospodarki w ramach *Strategii 2020* białoruski rząd planował osiągnąć m.in. za pomocą przyciągnięcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, poprawy klimatu inwestycyjnego oraz doskonalenia systemu prawnego, wprowadzenia dobrych praktyk europejskich do systemu zarządzania przedsiębiorstwami i in. Miernikiem skuteczności realizacji danej strategii w kontekście poprawy konkurencyjności eksportu białoruskiego było m.in. założenie, że eksport towarów wysokiej techniki powinien wzrosnąć z 3,08% w 2005 r. w eksporcie ogółem, do 15% w 2010 r. i do 35% w 2020 r. (Narodowa Komisja ds. Rozwoju RB, 2005, s. 85–104).

Bez wątpienia opracowanie *Strategii 2020* w 2004 r. było znaczącym wydarzeniem dla przyszłości gospodarczej Białorusi, gdyż po raz pierwszy od prawie 10 lat sprawowania władzy ówczesny rząd porzucił próby przywrócenia byłej potęgi przemysłowej Białorusi wywołanej upadkiem ZSRR, koncentrując się tym razem na opracowaniu długoterminowych celów rozwoju gospodarczego na podstawie nowoczesnych trendów światowych, co skutkowało niezwykle dynamicznym wzrostem gospodarki białoruskiej, zwłaszcza w pierwszych latach realizacji danej strategii przed wielkim kryzysem finansowym (Shappo, 2014, s. 77). Tak oto wzrastający nieznacznie od początku lat 90. XX w. aż do 2004 r. wskaźnik PKB/capita wzrósł prawie czterokrotnie w okresie 2004–2012 z poziomu 2,3 tys. USD/os. do 8,1 tys. USD/os. Jednocześnie w okresie 2004–2012 odnotowano istotny, niespotykany dotąd, wzrost eksportu białoruskiego z 12,5 mld USD w 2004, tj. roku przyjęcia strategii rozwoju, do 46,5 mld USD w 2012 roku.

Pomimo faktu, iż opisana wyżej *Strategia 2020* rządu białoruskiego miała pozytywny wpływ na białoruski eksport, z badań przedstawionych w pierwszej części

niniejszego artykułu wynika, że mimo wszystko realizacja jej nie była do końca skuteczna. Choć w badanym okresie Białoruś miała pewne długoterminowe przewagi komparatywne w handlu zagranicznym, to i tak nie można nazwać gospodarki danego kraju innowacyjną i konkurencyjną na rynku światowym.

Po pierwsze, towary, w handlu którymi Białoruś ma przewagi komparatywne, nie są zaawansowanymi z punktu widzenia technicznego, mają niską wartość dodaną, a ich względna konkurencyjność najczęściej wynika z wykorzystania taniej siły roboczej, charakterystycznej dla krajów rozwijających się oraz (najczęściej) z tanich surowców wykorzystywanych w produkcji. Wzrost cen surowców energetycznych (które Białoruś uzyskuje od Rosji po cenach preferencyjnych) stanowi bezpośrednie zagrożenie dla konkurencyjności tego typu towarów, bowiem niejednokrotnie użytkoło to potwierdzenie w postaci tak zwanych „wojen gazowych” pomiędzy Rosją a Białorusią (Shappo, 2014 s. 161). W wyniku gwałtownej podwyżki cen na surowce energetyczne przez Rosję przemysł białoruski obniżał swoją pozycję konkurencyjną na rynku międzynarodowym.

Po drugie, Białoruś utrzymuje mocną pozycję eksportową tylko na obszarze postradzieckim, gdyż konkurencyjność państw z tego obszaru jest jeszcze niższa – 88,5% eksportu białoruskiego w 2016 roku było skierowane do państw WNP (Belstat, 2016). Natomiast tylko nieliczne przedsiębiorstwa białoruskie są w stanie konkurować na rynku zachodnim, zarówno pod względem cenowym, jak i jakościowym.

Po trzecie, opóźnione i dosyć powierzchowne reformy wolnorynkowe, które były wdrażane dopiero na początku XXI wieku, wraz z brakiem bezpośrednich inwestycji zagranicznych (głównie z powodów niepewności politycznej i prawnej panującej w kraju), spowodowały, że przemysł białoruski uległ zacofaniu na tle innych gospodarek europejskich. Zdaniem Kosiedowskiego (2013, s. 61), brak wczesnych reform był spowodowany w dużej mierze tym, że Białoruś jako państwo członkowskie ZSRR było zarządzane centralnie z Moskwy, więc po uzyskaniu niepodległości w 1991 r. nowy rząd białoruski po prostu nie miał wystarczającej wiedzy oraz planu na rozwój własnej niezależnej polityki gospodarczej.

Biorąc pod uwagę opisane wyżej przyczyny, można stwierdzić, iż uwarunkowania funkcjonowania państwa białoruskiego miały decydujący wpływ na ukształtowanie się słabej pozycji konkurencyjnej białoruskiego handlu zagranicznego.

Podsumowanie

Obecnie z perspektywy 2017 r. jest oczywiste, że *Strategia zrównoważonego rozwoju socjalno-gospodarczego Republiki Białoruś 2020*, mimo racjonalnych i niezbędnych z punktu widzenia poprawy poziomu innowacyjności i konkurencyjności białoruskiej gospodarki założeń, nie zostanie zrealizowana do roku 2020 (Shappo, 2014). Spośród masy czynników hamujących rozwój gospodarczy i w konsekwencji negatywnie wpływających na konkurencyjność Białorusi, oprócz opisanych wyżej w części trzeciej niniejszego artykułu, dodatkowo należy wyróżnić zacofanie nieefektywnie wykorzystywanych i zarządzanych przedsiębiorstw państwowych, działających się na pograniczu bankructwa (Zinovskiy, 2014, s. 44). Niepewność polityczno-prawna, panująca wokół przedsiębiorstw-olbrzymów (pow. 1 tys. pracowników) odstrasza inwestorów zagranicznych, co sprawia, że wspomnianych przedsiębiorstw nie stać na samodzielną modernizację, co więcej, zdaniem ekspertów (Shappo, 2014 s. 155; Zinovskiy, 2014 s. 45; Botenovskaya, 2014, s. 115), na modernizację tych przedsiębiorstw już nie stać nawet białoruskiego rządu. W szczególności wskazuje się na nieefektywność odziedziczonego po ZSRR modelu społeczno-gospodarczego, który mimo założeń *Strategii 2020* pozostaje bez istotnych zmian. Przyczyną utrzymania takiego politycznego *status quo* niewątpliwie są obawy władz Białorusi przed gwałtowną transformacją systemową i jej negatywnymi skutkami krótkoterminowymi. Mało efektywne przedsiębiorstwa państwowe, nawet posiadając stosownie tanią bazę surowcową, sprowadzaną po cenach preferencyjnych z Rosji, nie mogą wytrzymać rywalizacji na rynku międzynarodowym z zarządzanymi efektywnie – a przez to wysoko konkurencyjnymi – przedsiębiorstwami zachodnimi.

Jako rozwiązanie problemu niskiej i wciąż pogarszającej się konkurencyjności białoruskiego handlu zagranicznego zasadne wydaje się wdrażanie stosownych reform systemowych w kierunku transformacji gospodarczej, które przyczyniłyby się do poprawy klimatu inwestycyjnego na Białorusi. Interesujący jest fakt, że powyższy plan antykryzysowy był szczegółowo opisany we wspomnianej *Strategii 2020* i nadal pozostaje aktualny, co świadczy o braku niezbędnych działań rządu białoruskiego w tym zakresie.

Literatura

- Aleksandrovich, J., Bogdanovich, A. (2010). Konceptualnyje polozhenija strategii ustojchivogo socialno-ekonomicheskogo razvitija Respubliki Belarus. *Belorusskij ekonomicheskij zhurnal*, 2. Minsk.
- Botenovskaya, E. (2014). Innovatsionnoje razvitie ekonomiki: mirovye tendentsii i belorusskije perspektivy. *Bankovskiy Vestnik*, 1. Minsk.
- Dichkovskij, A. (2013). Osobennosti razvitija belorusskoj modeli socialno-ekonomicheskogo razvitija. Minsk: MITSO.
- Falkowski, K. (2013). *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarek Białorusi, Rosji i Ukrainy*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Falkowski, K. (2015). Dolgosrochnyje konkurentnyje preimuschestva vo vneshnej torgovle Belarusi – vyvody dla polsko-belorusskogo sotrudnichesva. W: J. Tymanowski, A. Daniluk, J. Bryll (red.), *Białoruś – Polska we współczesnej Europie*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Falkowski, K. (2016). *Skuteczność polityk innowacyjnych krajów Europy Wschodniej w kontekście poziomu konkurencyjności ich gospodarek w handle międzynarodowym*. Gdańsk: International Business and Global Economy.
- Fischer, B. (1998). *Globalization and the Competitiveness of Regional Blocks in Comparative*. Hamburg: Perspective.
- Gurkov, I.B. (2012). *Innovatsionnoje razvitie i konkurentosposobnost' – hararektiristika rossijskoj promyshlennosti*. Moskwa: TEIS.
- Krugman, P. (1987). *International Economics: Theory and Policy*. London: Pearson Education Limited.
- Kosiedowski, W. (2013). *Współczesna Białoruś. Społeczeństwo i gospodarka czasu przemian*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK.
- Okoń-Horodyńska, E. (1998). *Narodowy system innowacji w Polsce*. Katowice: Wydawnictwo AEK.
- Pelipas, I. (2010). *Natsional'naka konkurentosposobnost' Belarusi*. Minsk: Belprint.
- Porter, M.E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press.
- Porter, M.E. (1992). *Competitive Advantage – Creating and Substaining Superior Performance*. London: PA Consulting Group, Issue 10.
- Shappo, M. (2014). *Bazovyje faktory konkurentosposobnosti: profili regionov Belarusi*. Minsk: Palityka.
- Shimonov, V. (2006). *Ekonomicheskoe razvitije Belarusi na granitse vekov: problemy, rezultaty, perspektivy*. Minsk: BGEU.
- Weresa, M. (2014). *Polityka innowacyjna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Zinovskiy, V. (2014). *Nauka i innovatsionnaja dejatel'nost' Belarusi*. Minsk: BGEU.
- Belstat (2017). Narodowy Komitet Statystyczny Republiki Białoruś. Pobrane z: <http://www.belstat.gov.by/> (8.08.2017).
- GUS (2017). Główny Urząd Statystyczny. Pobrane z: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/> (8.08.2017).
- Narodowa Komisja ds. rozwoju Republiki Białoruś (2004). *Natsional'naja strategija ustojchivogo socialno-ekonomicheskogo razvitija Respubliki Belarus' na period do 2020 g.* Minsk: JUNIKAP.
- Narodowa Komisja ds. rozwoju Republiki Białoruś (2005). *Natsional'naja strategija ustojchivogo socialno-ekonomicheskogo razvitija Respubliki Belarus' na period do 2020 g – Dopolnenije*. Minsk: JUNIKAP.
- UN Comtrade (2017). United Nations Commodity Trade Statistics Database. Pobrane z: <http://comtrade.un.org/> (10.05.2017).
- Worldbank (2017). *Belarus exports statistics database*. Pobrane z: <http://worldbank.org> (10.05.2017).

COMPETITIVENESS OF BELARUS EXPORTS ON THE BASIS OF ECONOMIC FORMING CONDITIONS

Abstract

The purpose of this article was a general analysis of the influence of the Belarusian economy on its' competitiveness in foreign trade. The paper includes a summary of the available in literature studies related to calculation of the relative comparative advantages of Belli Balassa for Belarusian exports between 1998 and 2012, as well as a description of the assumptions of the innovative development strategy adopted in 2004 by the Belarusian government, aimed at improving the international competitive position of exports. From a scientific point of view, the starting point for a given work is the explanation of Belarus' lack of comparative advantage in exports by economic conditions analysis of the state forming process, as well as by the analysis of implementation government's socio-economic development strategy.

Keywords: Belarus, competitiveness, economic innovation, comparative advantage, international trade

Translated by Sergiusz Bojarczyk

JEL code: F140